

Інфляційні процеси, причини їх виникнення та шляхи подолання в Україні

Розглянуто інфляцію попиту, яка має місце в тому випадку, коли грошові доходи населення і фірм зростають швидше, ніж реальний обсяг товарів та послуг, та інфляцію пропозиції, коли зростання цін зумовлене збільшенням витрат виробництва в умовах недовикористання виробничих ресурсів, що призводить до скорочення сукупної пропозиції. Досліджено, що найвагомішим показником інфляції, її глибини є індекс цін, який характеризує зміни в економіці через дефлятор ВВП, що використовується для перерахунку вартісних показників у цінах базового періоду. Запропоновано шляхи розробки антиінфляційних заходів, механізм заміщення зовнішніх запозичень, регулювання частини надлишкової грошової маси, що є на руках у населення, трансформацію вільних коштів громадян в інвестиційні ресурси.

Ключові слова: інфляційні процеси, сукупна пропозиція, вільні кошти, споживчі ціни, темп інфляції, купівельна спроможність, соціальні видатки.

Криза, яка ще й нині продовжує розгортатися у світі, є унікальною як за своїми масштабами, так і за глобальністю впливу. Фундаментальна причина цієї кризи відома – це дисбаланси розвитку світової економіки, які накопичувалися вже не один десяток років. Таких дисбалансів декілька [16, с. 1]. Перший полягає у тому, що надмірний рівень споживання розвинених країн задовольнявся за рахунок прискореного зростання виробництва у країнах, що розвиваються, і це стало основною причиною появи у світі боргової економіки через надмірний рівень споживання. Суть другого дисбалансу – невідповідність у глобальному масштабі реальної вартості активів тим обсягам грошових засобів, які обертаються на фінансових ринках, що фактично перетворило продуктивний зв'язок із реальною економікою на деструктивний. Третій дисбаланс сформувався під впливом того, що зростання капіталізації компаній та дохідності вкладень у фінансовий сектор все більше відривалося від дохідності вкладень у реальний сектор та зростання продуктивності праці. Такі дисбаланси не могли накопичуватися нескінченно, і тому сьогоднішня світова криза стала їх вирівнювачем.

Уряд розробив Стратегію національної модернізації економіки до 2020 р. Основні напрями Стратегії побудовано так, аби дати відповідь на кожний виклик, що стоїть перед нами, шляхом забезпечення сприятливих умов для підвищення адаптивності економіки до зовнішніх шоків, формування усіх умов для розвитку людини і сталого розвитку в цілому, технологічного прориву та структурної модернізації індустрії, повного зняття інфраструктурних обмежень, переходу до високоефективного виробництва і створення сучасної інноваційної системи, інтеграційних завдань [4, с. 36].

Ситуація, що склалась в Україні, не викликає радості ні в уряді, ні в громадян. Влада має зробити все, щоб зупинити ріст темпів інфляції, тому що це може призвести до найнепередбачуваніших наслідків. Для цього вона повинна застосувати методи антиінфляційної політики для стабілізації економіки. Зараз особливе місце в антиінфляційній політиці займають гасіння інфляційних очікувань, ефективна монетарна політика, скорочення бюджетного дефіциту, раціоналізація зовнішньоекономічної політики, підвищення ступеня достовірності результатів

народного господарства, розумно організована приватизація державної власності, підвищення норми заощаджень і зменшення рівня їх знецінення [5, с. 349].

Успіх антиінфляційних заходів в Україні передусім залежить від національної злагоди. Важливо, щоб Верховна Рада не приймала рішень, пов'язаних з додатковими асигнуваннями, Кабінет Міністрів припинив затвердження нових дорогих проектів, профспілки утримувалися від вимог підвищення заробітної плати, підприємці зобов'язалися не підвищувати ціни, а Національний банк дотримався емісійного ліміту [3, с. 2].

Так само, як і у 2008 р., зараз інфляція в Україні набула загрозливих масштабів. На думку політологів і економістів, простежуються доволі несподівані аналогії 2009 і 2010 та 2011-2012 рр. Кабмін підвищував соціальні виплати, боровся із засиллям енергетичних олігархів, повертав борги держави громадянам, що правда, тоді акцент робився не на поверненні вкладів Ощадбанку, а на поверненні боргів із заробітної плати [2, с. 3]. Дивно і показово, але ця аналогія спрацьовує і щодо інфляційних процесів, які відбуваються зараз у країні. У січні 2012 р. рівень інфляції становив 2,6% [17, с. 1]. Це був найвищий показник зростання індексу споживчих цін за місяць, починаючи з моменту запровадження української гривні, і в 1,6 разу вищий, ніж ті 2,9% інфляції, зареєстровані за січень 2009 р., що були жорстко розкритиковані тепер уже діючим президентом. Так само, як і зараз, інфляції січня 2012 р. передувало суттєве зростання цін у попередньому році. У 2011 р. інфляція складала 16,2%, при цьому в листопаді грудні 2011 р. вона перевищувала 2,0% [17, с. 1].

У 2010 р. інфляція склала 16,6%, при цьому останні 4 місяці, починаючи з вересня, вона теж не опускалася нижче 2%. Тобто і тоді, і зараз країна вступає в новий рік уже із розігнаною інфляцією. Так само, як і зараз, у 2011 р. ситуація погіршувалася ще й тим, що зросла зовнішня ціна на газ для України.

2009 р. запам'ятався багатьом громадянам як рік рекордного зростання цін на товари та послуги. За даними Державного Комітету статистики, у 2009 р. індекс споживчих цін (ІСЦ) становив 22,3%, що є найвищим показником за останні 7 років. Вищою річна інфляція востаннє була у 2008 р., коли споживчі ціни зросли на 25,8% [8, с. 3].

Протягом 2010 р. найбільше зростали ціни у I кварталі – з січня по березень інфляція склала 9,7%. У II кварталі темпи зростання цін уповільнилися, проте залишалися достатньо високими – 5,8%. У липні-вересні було зафіксовано незначне зростання цін (на 0,6%). IV квартал позначився новим сплеском інфляції: ціни зросли ще на 6,2%. Найвищий рівень інфляції було зафіксовано у березні 2011 р. – цього місяця ціни в Україні зросли на 3,8%. Це стало найвищим показником за місяць після грудня 2009 р. [17, с. 2].

Вагомим інфляційним чинником стало зростання доходів населення: збільшення середньої заробітної плати та підвищення соціальних виплат, зокрема розміру пенсій, та здійснення інших виплат.

Головним чинником, який спричинив таку інфляційну динаміку, стали ціни на продукти харчування. Ціни на них зростали в усьому світі, проте в Україні темпи зростання роздрібних цін на продовольство були одними з найвищих. Відзначимо також, що у ваговій структурі для розрахунку ІСЦ продукти харчування та безалкогольні напої становлять 55%, що робить інфляцію в цілому набагато чутливішою до зміни цін у цьому сегменті [1, с. 2].

У другому періоді (липень-серпень 2010 р.) в Україні було зафіксовано зниження інфляції. Певну роль відіграла і ревальвація гривні до основних валют, яка відбулася у травні: це дозволило загальмувати інфляційну динаміку. Осно-

вними чинниками було сезонне зниження цін на окремі продукти харчування, зокрема фрукти та овочі [4, с. 6].

Під час третього періоду (вересень–грудень) економіка дедалі більше відчувала вплив світової фінансової кризи та девальвації гривні. Найвагомим чинником, який гальмуватиме зростання споживчих цін, у 2012 р. стане зниження реальних, а ймовірно, і номінальних доходів населення та відповідно зниження платоспроможного попиту на товари і послуги.

В той же час головним джерелом інфляційних ризиків є падіння курсу гривні. Навіть за умов стабілізації валютного курсу в діапазоні 8,0-8,3 грн. за долар США ціни на імпортовані товари зростатимуть і надалі при закупівлі імпортерами продукції вже за цінами відповідно до змін валютного курсу.

Відбулися й позитивні зрушення у 2011 р. Зокрема, це стосується створення Стабілізаційного фонду у державному бюджеті; збільшення розміру гарантування вкладів фізичних осіб (включно з відсотками, до 150 тис. грн.); надання дозволу Уряду із закупівлі акцій банків в обмін на державні облигації чи за рахунок інших запозичень [4, с. 38].

Задля виконання соціальних зобов'язань держави та посилення інвестиційної ролі бюджету (зокрема, наповнення Стабілізаційного фонду) Верховна Рада України прийняла ряд урядових законів щодо підвищення ставок акцизного збору на алкогольні напої та дизельне паливо з 2012 р. [3, с. 2] Для економії бюджетних витрат кардинально повинні скоротитися витрати на утримання державного апарату.

З метою врегулювання проблемних питань, пов'язаних із фінансовим оздоровленням банківської системи в умовах кризи, прийнятий та реалізується Закон щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення банків. Результатом спільних дій Уряду та Національного банку щодо рекапіталізації банків є поступове відновлення довіри населення до банківської системи. Так, з квітня по листопад 2011 р. обсяг депозитів фізичних осіб зріс на 8,4%. Взятю курс на утримання позитивної динаміки щодо підвищення соціальних стандартів, яке сприяє недопущенню зниження рівня життя населення. Забезпечено підвищення розміру мінімальної заробітної плати загалом за два роки на 9-12%. Таким чином, наслідки інфляції різноманітні і суперечливі. Майже завжди інфляція приводить до перерозподілу національного доходу і багатства між різними групами суспільства, економічними і соціальними інститутами довільним і непрогнозованим чином. Боржники багатіють за рахунок своїх кредиторів. Це відбувається за рахунок того, що інструментом перерозподілу є завжди дефіцит державного бюджету, державний борг та інфляційний податок капіталу. Він сплачується автоматично під час купівлі товарів за вищими цінами, внаслідок чого держава отримує сеньйораж монопольного права друкувати гроші [7, с. 42]. Він обраховується як різниця між сумою номіналів додатково випущених банкнот і затратами на їх друкування. Водночас високі темпи інфляції і різка зміна структури цін ускладнюють планування (особливо довгострокове) фірм та домогосподарств. У результаті зростає невизначеність і ризик ведення бюджету. Платою за це є ріст процентних ставок та прибутків, а інвестиції починають носити короткостроковий характер [6, с. 29]. Тоді населення та корпорації прагнуть матеріалізувати грошові кошти, які швидко знецінюються. Результатом є ріст сукупного попиту і цін, що спричиняє інфляцію попиту, а це призводить до того, що реальна грошова процентна ставка зменшується на величину щорічного проценту росту інфляції, і відбувається суттєве знецінення амортизаційного фонду, що ускладнює процес відтворення. Крім того, знецінюються грошові заощадження населення, банківські вклади, облигації, страховки, готівкові гроші. Кошти спрямовуються в основному на поточне споживання [9, с. 6].

В результаті росту цін знижується конкурентоспроможність національних товарів, внаслідок чого зростає імпорт і зменшується експорт, банкрутують національні виробники, росте попит на більш стабільну іноземну валюту, посилюється втеча капіталів за кордон, а це сприяє зниженню політичної стабільності у суспільстві, зростає соціальна напруженість [10, с. 23]. Все це призводить до того, що змінюється структура і зменшуються реальні доходи державного бюджету, звужуються можливості держави для проведення експансіоністської фінансової та монетарної політики, зростає бюджетний дефіцит і державний борг, запускається механізм їх відтворення.

Інфляція приводить до прихованої конфіскації грошових коштів у населення і підприємств через податки. Це виникає внаслідок того, що платники податків через зростання номінального доходу автоматично потрапляють до більш високої групи оподаткування. В результаті і в населення, і в підприємств вилучають частину доходів, які не є прибутками і повинні були йти на поточні витрати [12, с. 239].

Водночас інфляція знецінює надходження від оподаткування, погіршує керованість національним господарством, оскільки посилюється нестабільність, змінюються ціни, важко прогнозувати затрати і прибутки, що знижує економічну активність через високий рівень безробіття [11, с. 20]. Врешті-решт, при гіперінфляції виробнича діяльність стає неефективною, відбувається переорієнтація на посередницьку діяльність, масово згортається виробництво, гроші перестають виконувати свої функції, зростає бартер, посилюються неплатежі, що спричиняє кризу фінансово-грошової сфери. Порушуються кредитні відносини, виробництво і обмін майже зупиняються. Виникає економічний, соціальний і політичний хаос [13, с. 8].

Аналіз причин та наслідків інфляції в Україні 2008–2011-х рр. дозволив виділити окремі групи, для яких інфляція має суттєве негативне значення. Перш за все слід зазначити, що певне зростання цін має місце в економіці практично завжди. Періоди дефляції – зниження загального рівня цін – спостерігаються дуже рідко. Невисока і відносно стабільна інфляція, яку можна передбачати і врахувати в економічних рішеннях, навряд чи створює які-небудь серйозні проблеми. Істотні труднощі виникають тоді, коли рівень інфляції високий, коли її темпи різко коливаються [14, с. 22].

Для більшості домашніх господарств інфляція пов'язана із зниженням реальних доходів, вона зменшує купівельну спроможність грошей, а це значить, що грошову одиницю можна обміняти на меншу кількість товарів і послуг. Для тих людей, які не можуть збільшити свої доходи хоч би до такого рівня, як зростання цін, стає неможливим зберегти колишній рівень життя. Особливо важко доводиться людям, що мають фіксовані доходи [15, с. 44]. Люди з фіксованими доходами не мають можливості захистити себе від інфляції шляхом підвищення продуктивності праці, збільшення виробництва і відповідно доходів. Їхні оклади, пенсії, допомога коректуються в умовах високої інфляції державою, але, як правило, це відбувається завжди з великим запізненням, і найчастіше зростання доходів не повною мірою покриває зростання цін. Інфляція також знецінює заощадження.

Несподівана інфляція завдає збитку кредиторам, тобто тим, хто дав гроші в позику. Звичайно, кредитори беруть певний відсоток за видачу позик, але непередбачене підвищення темпів інфляції, зрозуміло, не може бути враховано в кредитному договорі. В результаті відсоток по кредиту виявляється нижчим, ніж рівень інфляції. У такій ситуації до кредитора повертаються гроші з меншою купівельною спроможністю. При продажі товару в кредит виникають аналогічні наслідки. Все це при-

зводить до того, що інфляція викликає зростання соціальної напруженості в суспільстві. Вона може бути серйозним чинником соціальних потрясінь, політичних катаклізмів. У зв'язку з цим економісти звичайно наводять приклад Німеччини, де гіперінфляція у 20-х рр. ХХ ст. стала важливим чинником приходу Гітлера до влади.

Що стосується підприємств, підприємців, то інфляція вносить у виробництво елемент дезорганізації. Зростають ціни на чинники виробництва, що обумовлює збільшення витрат. Ріст витрат виробники намагаються компенсувати підвищенням цін на свою продукцію. Проте досягти повної компенсації вдається не всім виробникам. Інфляція ускладнює планування, її непередбачувані стрибки змінюють ступінь вигоди договорів. Все це негативно позначається на об'ємах виробництва продукції.

Існує ще один важливий аспект інфляції: вона порушує інвестиційний процес, а гіперінфляція його фактично руйнує. Виробники повинні оновлювати устаткування, технології, прагнути до розширення виробництва. Для цього потрібно нести інвестиційні витрати. Але інфляція швидко знецінює відрахування та інші заощадження, що призначаються для інвестиційних цілей. Відбувається те ж, що і з заощадженнями населення. За цих умов різко скорочується потік інвестиційних витрат, можливостям економіки завтрашнього дня завдається значних збитків.

Однак інфляція може принести вигоду окремим групам економічних суб'єктів та в певних економічних ситуаціях. Одержувати вигоду від інфляції можуть перш за все ті, кому в цих умовах вдається збільшувати свій дохід швидшими темпами, ніж відбувається процес інфляції. Інфляція може виступити чинником зростання попиту на певні товари і послуги. Наприклад, попит на іноземну валюту багато в чому залежить від ступеня стабільності національної валюти. Дестабілізувавши національну грошову одиницю, інфляція тим самим розширює доходи тих, хто надає послуги з обміну валют. Тобто інфляція здатна принести особливі (інфляційні) доходи деяким суб'єктам господарювання.

Інфляція вносить зміни в розподіл доходів, що склався в суспільстві. Люди з фіксованими доходами, що працюють у структурах, де немає можливості компенсувати зростання витрат зростанням цін на продукцію, втрачають у своїй купівельній спроможності – їхні реальні доходи зменшуються. І навпаки: ті, хто має можливість за допомогою цін на свою продукцію компенсувати зростання витрат, одержують шанси на збереження рівня реальних доходів і навіть їх підвищення.

Вигоди від несподіваної інфляції можуть одержати позичальники. Ті, хто користується позикою в період непередбаченої інфляції, повернуть кредиторів гроші, що володіють меншою купівельною спроможністю. Нерідко повертати їх виявляється легше, оскільки в період інфляції номінальні доходи звичайно зростають. Основними чинниками, які визначають динаміку інфляційних процесів на споживчому ринку, є:

- звуження споживчого попиту населення як внаслідок зменшення обсягів кредитування, так і через скорочення доходів населення;
- дія сезонних чинників, що проявлялося у дефляційній динаміці;
- переважання девальваційних тенденцій на валютному ринку (на міжбанківському ринку);
- збереження негативних інфляційних очікувань, що виявляється у тому числі в тенденції до конвертації заощаджень населення в іноземну валюту.

Поряд з вищезазначеним можуть мати місце й деякі інші фактори, серед яких можна виділити: підвищення цін у виробництві окремих продуктів харчування як наслідок цінових шоків на зовнішніх товарних ринках. Крім того, від-

повідно до моделі сукупної пропозиції, у короткостроковому періоді, внаслідок скорочення безробіття, через цінові шоки у прогностичному періоді буде прискорюватися інфляція. Прогноз інфляції на 2012 р. у проекті Державного бюджету заплановано на рівні 7,9-8,2%, повідомив міністр фінансів України.

Як показує аналіз, останніми роками можна спостерігати суттєве прискорення інфляційних процесів на споживчому ринку, що вказує на існування суттєвих дисбалансів в економіці. Зокрема, розрив між продуктивністю праці, соціальними видатками та споживанням. Тому регулювання зростання заробітних плат має обмежуватися індексацією відповідно до рівня інфляції.

На довгострокову перспективу зменшення рівня інфляції можливе шляхом підвищення ефективності виробництва, яке вимагає впровадження інноваційних технологій, що потребують значних інвестицій та часу. У короткостроковій перспективі, на жаль, це може посилити інфляційний тиск. Поряд з цим, Уряд разом з НБУ має проводити узгоджену політику, щоб конструктивні дії однієї інституції не нівелювалися діями іншої інституції.

Фінансово-економічна криза – глибокий розлад фінансової та економічної систем держави, зумовлений економічними та політичними чинниками. До числа економічних, тих, що зумовлюють кризу, належать становище та рівень матеріального виробництва у країні. Фінансово-економічну кризу можуть зумовлювати також нераціональна структура виробництва, яка характеризується насамперед великою питомою вагою військово-промислового комплексу, залежність держави від поставок за коопераційними зв'язками енергоносіїв, сировини, матеріалів, палива. Все це, врешті-решт, негативно позначається на обсягах виробництва валового внутрішнього продукту в державі й відповідно призводять до зменшення фінансових ресурсів, що обслуговують увесь відтворювальний процес. Нинішня ситуація потребує проведення жорсткої політики в обмеженні споживання й витрат як на державному, так і на рівні підприємницьких структур та населення [4, с. 38].

Фінансово-економічна криза може бути зумовлена також політичними явищами. Це насамперед непомірні військові витрати, нераціональне й неефективне витрачання коштів державного бюджету та інших ланок бюджетної системи, наявність значних сум як внутрішнього, так і зовнішнього державного боргу. Фінансово-економічна криза може бути зумовлена зовнішніми причинами, насамперед процесами, які відбуваються на світових фінансових ринках.

Вихід із кризового стану для економіки будь-якої країни містить два основних елементи. По-перше, приборкання інфляції та, по-друге, припинення падіння виробництва. Однак ключовим моментом є саме вирішення питання інфляції, оскільки це найважливіша умова для поновлення інвестиційної активності, що, своєю чергою, має забезпечити відродження виробництва. Для цього влада має зробити все, щоб зупинити ріст темпів інфляції, тому що це може призвести до найнепередбачуваніших наслідків. Для цього вона повинна застосовувати методи антиінфляційної політики для стабілізації економіки.

Слід урахувати й те, що наявний інструментарій економічної політики, сформований у попередній період, не націлений на забезпечення якісних перетворень – інноваційного розвитку, оновлення структури виробництва, подолання глибокої диференціації доходів та ін. У межах нинішньої моделі розвитку широкомасштабна модернізація національної економіки просто неможлива. Потрібні суттєві зміни в механізмах трансформаційних процесів, їх системне оновлення, тобто осмислений перехід до інституційної моделі ринкових перетворень, поєднаних з елементами ефективного державного регулювання.

Без опори на довгострокову стратегію, яка б ураховувала, з одного боку, об'єктивні закономірності суспільного прогресу, а з іншого – сучасні соціально-

економічні та геополітичні реалії і водночас користувалася високою довірою та підтримкою народу, економічна політика будь-якого уряду, як і держави загалом, не матиме перспективи.

Керування інфляцією є найважливішою проблемою грошово-кредитної і економічної політики взагалі. Необхідно враховувати при цьому багатоскладовий, багатофакторний характер інфляції. В її основі лежать не тільки монетарні, але й інші чинники. При всій значущості скорочення державних витрат, поступового зменшення грошової емісії необхідне проведення широкого комплексу антиінфляційних заходів. Серед них – стабілізація і стимулювання виробництва, вдосконалення податкової системи, створення досконалої ринкової інфраструктури, підвищення відповідальності підприємств за результати господарської діяльності, зміна обмінного курсу грошової одиниці, проведення певних заходів з регулювання цін та прибутків.

Згідно з оцінками фахівців, у вітчизняній економіці закладено відповідний інфляційний потенціал, однак повільний вихід економіки України із трансформаційного спаду, її неефективна галузева структура, наявний рівень монополізації, значний державний борг і дефіцит бюджету загрожують відносній стабільності у сфері цін. Для ліквідації інфляційного потенціалу уряд повинен прискорити проведення реформ з акцентуванням уваги на структурній перебудові національної економіки, всебічному стимулюванні ринкових відносин та швидкому економічному зростанні. Країни, які рішуче пішли шляхом ринкових перетворень, частково вже мають певні позитивні результати, що відображаються, передусім, у стримуванні інфляційних процесів, зростанні обсягів виробництва, підвищенні рівня життя населення. Безперечно, що й Україна, маючи значний економічний потенціал, стабілізує фінансову ситуацію, забезпечить умови «керованості» інфляційним фактором, що надасть їй змогу зайняти належне місце серед інших економічно та соціально розвинених країн Європи.

Слід також зауважити, що інфляція – це не лише ознака слабкості економіки, а й підтвердження слабкості державної влади і неналежної політичної мудрості. У зв'язку з цим економічна стратегія подальшого періоду має бути максимально прагматичною, вільною від політизації ідеологічних схем та стереотипів [4, с. 29].

Конче важливо забезпечити наступність нової стратегії, її органічний зв'язок з позитивними надбаннями попереднього періоду, з урахуванням того, що курс на європейську інтеграцію є природним наслідком здобуття Україною державної незалежності. Він викристалізовується з історії нашого народу, його ментальності та демократичних традицій, з прагнення нинішнього покоління бачити свою державу невід'ємною складовою єдиної Європи.

Щодо сучасного етапу інфляційних перетворень, то в економічній політиці нашої країни не було враховано світового досвіду, який свідчив, що жодна країна, яка стала на шлях незалежності, при розбудові власної держави ніколи не досягала успіхів, копіюючи чужий досвід. Навпаки, визначні досягнення нових індустриальних країн ґрунтуються на тому, що вони спиралися на власну економічну специфіку, свої історичні і культурні традиції, а програма ринкових перетворень у нашій країні, яка здійснювалася безсистемно та непослідовно, призвела до нинішніх негативних наслідків.

Прискорений перехід до конкурентного середовища шляхом схематичної зміни централізованого планування через введення інституції приватної власності, простого вивільнення цін виявився помилковим. Це спричинило поглиблення кризових явищ в економіці країни як на макро-, так і на мікрорівнях.

Вищезазначене дає можливість зробити висновок, що основною причиною нинішньої ситуації у народному господарстві України є здійснювана економічна

політика реформ, яка базується на принципах ліберальної моделі економічного розвитку. Зрозуміло, що розвиток у цьому напрямі не дасть змоги Україні вийти на рівень розвинених країн світу, а сприятиме перетворенню її на технологічний придаток з відповідною моделлю ринкової економіки, коли жодні реальні структурні перетворення неможливі.

Усе це потребує серйозної корекції економічної стратегії і спрямування її на побудову соціально орієнтованої моделі, яка б враховувала як загальні закономірності економічного розвитку, так і специфічні особливості, притаманні нашій країні.

Пропозиції. Необхідно розробити стратегічну програму щодо розвитку окремих галузей економіки, діяльність яких сприятиме передусім розширенню внутрішнього ринку. Така програма повинна бути спрямована на сприяння розвитку добросовісної конкуренції, покращення підприємницького клімату, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних споживчих товарів, удосконалення організаційно-економічних засад функціонування товарних ринків та внутрішньої торгівлі. Масштабним проектом як для державних інвестицій, так і для укладення окремих інвестиційних проектів є реалізація Державної цільової програми з підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 р. з футболу.

Потребує упорядкування методологічне та організаційне забезпечення проведення антикорупційної політики, залучення громадськості до цих процесів, удосконалення антикорупційних механізмів у сфері державної служби та закупівель продукції за державні кошти. Загалом, в міру стабілізації ситуації необхідно планомірно і цілеспрямовано знижувати державне втручання в економіку, поступово переходити до системного розв'язання проблем, здатного забезпечити сталий розвиток вітчизняної економіки у посткризовий період.

На сучасному етапі необхідна консолідація усіх гілок влади як на загальнодержавному рівні, так і на місцях. Лише консолідовані дії влади можуть подолати виклики, що стоять перед Україною. Влада як по вертикалі, так і горизонталі має працювати як один злагоджений механізм, докладаючи всіх зусиль для покращення життя людей, відновлення економіки, фінансового благополуччя держави.

Для цього необхідно:

- в антиінфляційних заходах концентрувати увагу на розбудові внутрішнього ринку товарів та послуг, де пріоритетними мають бути мережі засобів прямих поставок сільськогосподарської та продовольчої продукції споживачеві, концентрація цільової державної допомоги сільгоспідприємствам на розвитку мережі закупівлі та зберігання сільгосппродукції, підвищення ефективності використання ресурсів, насамперед енергетичних, як у виробничій сфері, так і в комунальному господарстві, а також побуті;
- розробити механізм заміщення зовнішніх запозичень внутрішніми ресурсами, підвищення ролі каналу рефінансування шляхом розміщення бюджетних коштів у банківській системі та залучення коштів населення;
- посилити спроможність фінансового сектору до ринкової «стерилізації» частини надлишкової грошової маси, що є на руках у населення, через трансформацію вільних коштів громадян в інвестиційні ресурси шляхом розширення спектра цінних паперів для роздрібного продажу та розвитку фінансової інфраструктури, зокрема страхової мережі;
- привернути увагу до регулювання доходів населення, зокрема до запровадження прогресивної шкали прибуткового оподаткування та оподаткування нерухомості;

- удосконалити інструментарій регулювання ліквідності комерційних банків та структуризації, збільшення грошової пропозиції, зокрема через формування сегмента «довгих грошей» шляхом створення спеціалізованих інвестиційних банків та запровадження спеціальних правил інвестиційного кредитування;
- доцільним є посилення урегульованості валютного ринку із залученням інструментарію, відмінного від валютних інтервенцій Національного банку;
- враховуючи особливості фінансової ситуації, слід переглянути проект Державного бюджету на 2012 р., передбачивши концентрацію видатків на завданнях, безпосередньо пов'язаних із напрямками, які можуть послабити вплив інфляційних чинників. Це підвищення ефективності ресурсовикористання, зокрема зменшення енергоємності виробництва та побуту, збільшення обсягів виробництва сільгосппродукції через підвищені продуктивності галузі, забезпечення цільового характеру соціальних видатків з метою зменшення їх інфляціогенного впливу;
- слід розробити дієві заходи щодо регулювання та обмеження небажаного імпорту, в тому числі забезпечення належного контролю за якістю імпортової продукції, встановлення механізмів дієвого контролю за митною вартістю імпорту, застосування передбачених СОТ інструментів тимчасового обмеження імпорту з метою вирівнювання платіжного балансу, а також у випадку, якщо імпорт товару завдає чи загрожує серйозною шкодою вітчизняним виробникам;
- прискорити запровадження інструментів підтримки експорту, зокрема впровадження механізмів експортного кредитування, страхування та формування відповідних фінансових установ, удосконалення інфраструктурного забезпечення експортної діяльності, надання інформаційно-методичної та правової підтримки просуванню продукції національних виробників на зарубіжних ринках.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції». – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1506-17>.
2. Закон України «Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zahyst.in.ua/266>.
3. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо подолання фінансової кризи в Україні». – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1046/2008>.
4. Концепція Державної програми економічного і соціального розвитку України до 2020 р. (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 березня 2011 р. N219-р). – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/219-2011-%D1%80>.
5. Барановський О. І. Фінансові кризи: передумови, наслідки і шляхи запобігання : [моногр.] / О. І. Барановський. ; КНТЕУ. – К., 2009. – 754 с.
6. Старицький С. Гальмування процесів інфляції в сфері економіки процесів / Сергій Старицький // Українська правда. – 2008. – №2. – С. 28-30.
7. Гелухов Н. М. Сучасні тенденції розвитку грошово-кредитної політики України / Н. М. Гелухов, А. І. Пелех // Економічний вісник Донбасу. – 2008. – №1. – С. 41-45.
8. Доручення Кабінету Міністрів України «Про План антиінфляційних заходів на 2009 рік». – Режим доступу : state-gov.sumy.uadocs/xls/2009/plan...2009.doc.

9. Індекс інфляції. Держкомстат України // Урядовий кур'єр. – 2009. – С. 4-9.
10. Левченко З. Інфляція зростає – що робити? / З. Левченко // Цінні папери України. – 2008. – №11. – С. 22-23.
11. Калюжний В. Механізм розвитку та протидії інфляції в Україні / В. Калюжний // Економіст. – 2008. – №6. – С. 16-22.
12. Коваленко О. Інфляція в Україні: Особливості впливу на фінансову систему / О. Коваленко ; Львівський національний університет ім. І. Франка // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип. 19. – 316 с.
13. Литвицький В. Реінфляція 2007 / В. Литвицький // Вісник Національного банку України. – 2008. – №2. – С. 2-12.
14. Полозенко Д. В. Про гроші, інфляцію та фінанси у трансформаційній економіці / Д. В. Полозенко // Фінанси України. – 2008. – № 3 – С. 21-24.
15. Щербак А. Як приборкати інфляцію в Україні? / А. Щербак // Економіст – 2008. – №9. – С. 43-45.
16. Дані з Веб-сторінки «Главред». – Режим доступу : www.ua.glavred.info.
17. Дані з Веб-сторінки Головного управління статистики України. – Режим доступу : www.od.ukrstat.gov.ua.

Марцин В. С. Инфляционные процессы, причины их возникновения и пути преодоления в Украине.

Рассмотрена инфляция спроса, которая имеет место в том случае, когда денежные доходы населения и фирм растут быстрее, чем реальный объем товаров и услуг, и инфляцию предложения, когда рост цен predetermined увеличением расходов производства в условиях недоиспользования производственных ресурсов, которое приводит к сокращению совокупного предложения. Исследовано, что самым весомым показателем инфляции, ее глубины является индекс цен, который характеризует изменения в экономике через дефлятор ВВП, который используется для пересчета стоимостных показателей в ценах базового периода. Предложены пути разработки антиинфляционных мероприятий, механизм замещения внешних заимствований, регулирования части избыточной денежной массы, которые есть на руках у населения, трансформация свободных средств граждан в инвестиционные ресурсы.

Ключевые слова: инфляционные процессы, совокупное предложение, свободные средства, потребительские цены, темп инфляции, покупательная способность, социальные расходы.

Martsyn V. S. Inflationary Processes, their Causes and Ways of Overcoming in Ukraine.

Inflation of demand, which occurs when individual and firms incomes grow faster than the real volume of goods and services, and inflation of supply, when the growth of prices is predetermined by growth of production costs in terms of underutilization of productive resources leading to reduction in aggregate supply, are examined. It is proven that the price index, which describes the changes in economy through the GDP deflator used to calculate the value of indicators by the base-period prices, is the most important determinant of inflation and its depth. The ways of development of anti-inflation measures, the mechanism of substitution of foreign borrowings, the regulation of supply of excess money, which is in the hands of population and the transformation of public funds into the investment resources are proposed.

Keywords: inflationary processes, structural changes, aggregate proposal, free money, consumer prices, minimum wages, inflation pace, the purchasing power, social expenditures.

Надійшло 25.01.2012 р.